

"אמר רבי עקיבא ..."

שנים שהיו מהלכין בדרך וביד אחד מהן קיתון מים. אם שותין שניהם, מתים, ואם שותה אחד מהן, מגיע לישוב. דרש בן פטורא: מוטב שישתו שניהם וימותו ואל יראה אחד במיתת חבירו. עד שבא רבי עקיבא ולימד: 'וחי אחריך עמך' - חייך קודמים לחיי חבירך! (פסחים סב.)

רעיון נפלא אמר בעל חידושי הרי"ם בביאור גמרא ידועה זו

סגנון הגמרא טעון הסבר, בעוד שאצל בן פטורא מביאה הגמרא את הלשון 'דרש בן פטורא', אצל רבי עקיבא נאמר 'עד שבא רבי עקיבא ולימד' - לימוד! החילוק אומר דרשני.

אלא הסביר החידושי הרי"ם - מכאן אנו לומדים מוסר השכל חשוב ביותר: השאיפה של כל יהודי צריכה להיות שיש לוותר משלו למען חברו, כי איככה יוכל לראות באובדן חברו, לכן מן הראוי היה שיהגו כמו שפסק בן פטורא, שישתו שניהם וימותו. עד שבא רבי עקיבא ולימד מכת התורה שאסור לעשות כך, אלא חייך קודמים לחיי חברך.

והדברים יורדים לעומק - רבי עקיבא מלמד אותנו יסוד עצום: התורה היא סמכות העל, על כל יהודי מוטלת החובה לכלוא את גרשותיו ולעשות כציווי התורה! ("שפתי צדיק קדושים י"א ועין "אהבת הסוד")

י"ב אלף זוגות תלמידים היו לו לרבי עקיבא מגבת עד אנטספרס וכולן מתו בפרק אחד, מפני שלא נהגו כבוד זה לזה. (יבמות סב.)

חידושו של רבי יהודה החסיד: שנים שביקשו אויבים להרוג אחד מהם, אם אחד מהם תלמיד חכם והשני הדיוט, מצוה להדיוט לומר הרגוני ולא את חברי, כרבי ראובן בן אצטרובלי שביקש שיהרגוהו ולא לרבי עקיבא, כי רבים היו צריכים לרבי עקיבא. (ספר חסידים תרצ"ה)

היעב"ץ הוסיף על דבריו וכתב: פשוט שאין אדם רשאי למסור עצמו להריגה להציל חברו, אם אינו יודע בבירור שחברו תלמיד חכם כשר וצדיק יותר ממנו - 'מה חזית דדמא דידיה סמוק טפי'. לפיכך, אפילו את בנו יחידו אשר אהב אינו יכול להציל בשביל זה, אם לא שהאב זקן ואינו יכול לקיים עוד מצות פרו, בזה ניתן להקל כשבנו כשר, אפילו אינו גדול כמותו, או שהוא ילד קטן, שעדיין לא התנכר במעלליו. ועדיין צ"ע. ("מגדל עוז" אבן בוחר א' פ"ה)

הגאון רבי יוסף זכריה שטרן, מאדירי גאוני ליטא, כתב שנעלם ממנו מקור הלכה זו והאריך לברר כוונתו. (שו"ת "זכר יהוסף" ע"ח פ"ו)

ראשית כל
אתישב, באמת
אני מקנא בך
שאין לך את הניסיון
עלי, אבל התורה
היא סמכות הכל!

נעבעך, רחמנות עליך אין
תוכל לעמוד ולראות אותי
גווע למוול עיניך?

למה הם מסתבכים?
שיביאו לי את
המים וזהו.

והדברים מבהילים ולא ידעתי מקור להלכה כזאת, וכנראה הרגיש בזה ה"מגדל עוז" בעצמו ולכן סיים דבריו בלשון צריך עיון. ואם גם לדברי ה"מגדל עוז" הדבר בספק, הרי יש לומר בזה ספק נפשות להקל, דהיינו, להיות בשב ואל תעשה ולא להיות בקום ועשה של 'ונשמרתם מאד לנפשותיכם'. (שו"ת "ציץ אליעזר" ח"י כ"ה ז' ט')

מון הגאון רבי משה פיינשטיין פסק שאיסור גמור הוא לאדם למסור עצמו להריגה עבור חברו באיזה אופן שיהיה, אף כשהוא עם הארץ וחברו תלמיד חכם! (שו"ת "אגרות משה" י"ד ח"ב קע"ד ועיי"ש)

נהגו כבוד

מעשה והגאון רבי שמחה קפלן, רבה של צפת, כיבד את השוחט לשבת ב"מזרח". הלה סירב באומרו: "מה לי ולמזרח?!" השיבו רבי שמחה: "כאן זה לא מזרח, כאן זה דרום..." ("מתורת שמחה" - המזרח הוא לצד דרום, מתפללים לכיוון ירושלים)

בדרך למירון, בדרך לצפת

יש מקומות שאין חיוב לכבד את הבריות ואין בכבוד בהם סלסול ולא צד מוסר - אמרו 'אין מכבדים בדרכים': עיקר פירושו אף בתוך העיר, מפני שאין לדבר סוף ויהא יומו קצר למלאכתו וכן שמעכב את העוברים למלאכתם. (מאורי ברכות מ"ו) יש מפרשים דווקא בדרך בין עירונית, שעוברי הדרכים נחפזים לדרכם. (רבינו יונה שם)

מסדר הקידושין של רבי ישראל שיינקר היה הגאון רבי יוסף צבי דושינסקי. חופה נוספת היתה לו לערוך באותו היום. משום כבוד התורה היה בדעתו של הרב דושינסקי לילך בראשונה אצל החתן רבי ישראל, הלא אביו רבי שמואל הלל שיינקר הוא חתנו של מרא ארעא קדישא, רבי יוסף חיים זוננפלד.

הדבר הגיע אל החתן ר' ישראל. והוא מוטרד. מחשבתו ולבו היו על החתן השני, הוא מכיר וחושי שמא תכבד עליו התענית של יום החופה, שיצטרך להמתין עד שיגמור הרב דושינסקי לסדר קידושין אצלו ועד שיעשה דרכו למקום החתונה השניה.

אמנם נכון גם הוא חתן ואף הוא מתענה. אך רבי ישראל אינו נוהג לעשות שיקולים של טובת עצמו. מבלי להתמהמה שלח בקשתו לרב דושינסקי: "אנא, ילך כבודו תחילה לסדר קידושין אצל החתן השני, לי התענית קלה יותר..." (קונטרס זכרון "חכמת לב")

הגה"צ רבי ישראל יעקב לובצ'נסקי, המשגיח של ישיבת ברנוביץ' ניגש פעם אל בחור בישיבה. דחף בידו מנת עוף שהגישה לפניו הרבנית לארוחת צהריים ואמר לו: 'בחור פלוני שוכב חולה בחדרו, אנא לך ותן לו את מנת העוף, שיבריא ויתחזק'. עברה שעה קלה והרבנית נכנסה לחדר. משהבחינה בצלחתו הריקה הבינה שהאוכל לא בא אל פיו של בעלה הצדיק. שאלה אותו: "ישראל יעקב, האם העוף היה טעים?" השיב לה המשגיח "בוודאי ובוודאי". אך הרבנית השנונה חזרה ושאלה: "והיכן העצמות?!" (כתבי תלמידים)

כבוד גם לילדים

מעשה שהעמידו ילדים בערב ל"ג בעומר ערימת קרשים למדורה סמוך לבית הגאון רבי שמואל רוזובסקי, ראש ישיבת פוניבז'. חשש רבינו שהמדורה תפריע לאשתו וביקש מהילדים להעביר את המדורה למקום אחר, שאינו מפריע לסביבה. סיכם איתם על שעה שבה יעבירו את הקרשים, שגם הוא יבוא לעזור להם לסחוב את הקרשים...

בסופו של דבר, הילדים שלא רצו שרבינו יטרח, הקדימו בשעתיים. כשבא רבי שמואל וראה שכבר העבירו את הקרשים אל מקום המדורה החדש. הלך אחריהם לשם, וסיכם איתם שכפיצו על כך שהטריח אותם יבוא וידליק להם את המדורה... אכן מכל הסביבה באו לראות את רבינו מדליק את המדורה! ("ראש הישיבה")

כבוד חברים - כשחלה רבי אליעזר ציווה את תלמידיו על התורה, על העבודה ועל כבוד חברים. ביאר הגר"א על דרך שלשה דברים שהעולם עומד ... ועל כבוד חברים שהוא עיקר גמילות חסדים! (ברכות כח: ביאור אגדות)

המשך - "באלף זוגות תלמידים היו לר"ע וכולם מתו בפרק אחד, מפני שלא נהגו כבוד זה לזה: מפני מה הקפיד ה' עליהם כל כך? יתכן משום שדבר זה ארע בארץ ישראל, כדברי המהר"ם מרוטנבורג - אם יחטא בארץ ישראל יענש יותר מאם יחטא בחוצה לארץ, כי ה' דורש ומשגיח בה תמיד, אינו דומה מורד במלכות בפלטרין של מלך. (הגה"צ רבי שלמה ברעודה - פירוש על שה"ש "איפת שלמה" ד' י' ועני"ש - כ"ב קכ"ז)

השבוע חל יום הזכרון לרבן של ישראל, מנהיג דורו, המהר"ם מרוטנבורג. כל גאוני אשכנז היו תלמידיו. "היה ת"ח מופלא, ולא היה כמותו בדורו בתורה ובחסידות!" (יש"ש גיטין ד' ס"ו) "ט אייר נ"ג ובתפיסתי - את בוראי לא שכחתי ובתורתו ויראתו דבקתי!"
(שו"ת מהר"ם מרוטנבורג ק"א)

המהר"ם מרוטנבורג ישב בבית המעצר בעיר ווסרבורג ובכלא אנזיסהיים שבע שנים! בכל שנות מעצרו ניהלה הנהגה היהודית בראשות תלמידו הגדול רבינו הרא"ש משא ומתן עם ראשי השלטון על תנאי השחרור וגובה דמי הפדיון. נעשו מאמצים גדולים לשחררו והקהילות היו מוכנות לשלם סכומי כסף עצומים. אך המהר"ם לא הסכים לכך, באומרו: "אין פודין את השבויים יותר מכדי דמיהם". לבסוף נפטר באנזיסהיים. (ס"ה)

כתב רבי משה פרנס, תלמידו של המהר"ם: מת שנתפס ואין מניחים לקבורו, אין אנינות חלה על הקרובים ומותרים לאכול בשר ולשתות יין, ואין זה 'מתו מוטל לפניו', כיון שלא מוטל עליהם לקבורו, ומפני שאינו יכול לפדותו אינו חייב באבלו.
(הפרנס" רנ"ו - "אשר כתבו רבי משה פרנס מרוטנבורג על פי המהר"ם מרוטנבורג")

הרוגי מלכות שאין מניחים אותם להקבר, משנתייאשו לשאול למלך לקוברם מתחילים להתאבל עליהם, אף על פי שלא נתייאשו מלגונב אותם. (שם ר"ז)

מה ההבדל בין מת שנתפס, שאין עליו אבלות, לבין הרוגי מלכות שחלה עליהם אבלות מיד?

הרוגי ביתר נתייאשו מלקבורן על פי המלכות ולכן חלה עליהם אבלות, אבל במת שנתפס עדיין מצפים אולי יוכלו לעשות פשרה עם המושל להניחו לקבורו, ואינם מתייאשים לגמרי מקבורתו ומצפים לישועת ה'. (תוד"ה 'ואינו מברך' ברכות ית. רא"ש ג' ג')

בנתפס, המושל לא נתן לקבורו, לפי שהיה רוצה עליו ממון רב ואפילו היה סיפק בידם לשלם, אסור לפדותו מפני תיקון העולם. אכן כיון שהדבר תלוי בממון, אפשר שאחר כך יתפייס בסכום מועט, מפני כך לא חלה עליהם אבלות. אבל הרוגי ביתר שהיתה גזירת מלכות רק מחמת שנאה, לא היתה הגזירה עשויה להבטל, לכן חלה עליהם אבלות מיד. (מעדני יו"ט שם ט' עפ"י הרמב"ן-ש"ך יו"ד ש"מ"א ט"ו)

מת שנתפס - מיום שנתייאשו מלקבורו מונים שבעה ושלושים. (יו"ד ש"מ"א ד' ו' פתחי תשובה" ועיין נוב"י מהדו"ת יו"ד ר"א. או"ח תקמ"ח ח"א ח')

לאחר זמן הקלו במאסרו של המהר"ם מרוטנבורג, כך יכל ללמוד וללמד - השיב ופסק תשובות, כתב את חידושי וחתם על תקנות. **כפי שהובא בשער "ספר תשב"ץ קטן":** 'חמש מאות מנהגים, פסקים ודינים של מאור ישראל, רבם של המרדכי והרא"ש, אשר מת בבית הסוהר בעלילת שווא. את הספר הזה כתב תלמידו רבי שמשון מפיו בהיותו עמו במגדל הסוהר, למזכרת דור אחרון.'

הביא המהר"ש"ל תקנה של קהילות שו"ם, וציין שהמהר"ם חיזק אותה וחתם עליה: "תוכן התקנה מצאתי בספר ישן, וברור לנו כל היכא שחתם בסגנון זה 'הנשכח מכל טובה', היה בתפיסה במגדל אנזיסהיים לסוף ימיו, שקיבלו שלא יצא ממנה". (יש"ש יבמות ד' ת"ח)

יהודי היכה גוי ובעקבות כך המלך העליל על היהודים וחייבם ממון. **פסק המהר"ם:** גם אם גובה המלך עמד במעבר דרכים וחסם אותם והם השיבוהו עזות ורצה להזיקם, והם תפסוהו ומנעוהו ובשל כך העלילו על שאר היהודים. ואפילו היהודי היכה את השליח שלא כדון ובעקבות כך המלך תפס את היהודים וקנסם. בכל אלו אין לחייבו לשלם, הוא לא פשע, וגם לא היה להעלות על דעתו שהמלך יעשה דין שלא כדון, ופשוט. (ליקוטים תר"ב)

כל בן ברית חייב לכבד את אשתו יותר מגופו, עולה עמו ואינה יורדת עמו, 'בעולת בעל' כתיב - בעלייתו ולא בירידתו - לחיים נתנה ולא לצער. מספר הכתובה נלמד 'אנא אפלא ואוקיר ואיזון'. והמכה את אשתו, מקובלני שיש להחמיר בו יותר ממכה חברו, שחייב בכבודה. ודרך הגויים להכות את נשותיהם, אבל חלילה וחלילה לבן ברית לעשות זאת, והעושה יש להחרמו ולנדותו ולהלקותו ולעונשו בכל מיני רידוי, ואף לקוץ את ידו אם רגיל בכך!
(שו"ת מהר"ם מרוטנבורג דפוס פראג פ"א)

שנהגו כבוד!

"במדינתנו שכיח השם מארים". (פת"ש אע"ז קכ"ט) 'מארים' הוא כינוי לשם מאיר, וניתן על ידי תלמידי המהר"ם מרוטנבורג שחפצו לקרוא לבניהם על שם רבם הנערץ, אלא שמתוך יראת הכבוד לא רצו לבטא את שמו, לכן כינו את בניהם 'מארים'. ('נר מערבי')

הגאון רבי מאיר מארים, מחבר הספר ניר על הירושלמי, לימים רבה של קוברין, היה בן חמש עשרה כשנתמנה בכתר הרבנות!!! הוא היה עילוי עצום וכנראה אחד מצעירי הרבנים בכל הדורות... בהקשר לזה סיפר מרן ה"חזון איש" שבגלל גילו הצעיר היה זורק כריות על הגבאים שלו בתור שובבות... ('אורחות רבנו' עמ' ס"ד)

את ה'תנאים' של בנו רבי בצלאל חיים, לימים אב"ד ויאזין, ערך רבי מאיר מארים בעיירה נסכיז, הזמין את האדמו"ר רבי יצחק מנסכיז וכיבדו באמירת ה'תנאים'. כשהגיע האדמו"ר בקריאת ה'תנאים' למילים 'הרב הגאון הצדיק רבי מאיר', קרא את תיבת ה'גאון' והפסיק, לקח את משקפיו והרכיבם, הביט בפניו של רבי מאיר, והמשיך לקרוא 'הצדיק'...

רבי מאיר מארים נסע ל"שבת טובה" לקרלין והתארח אצל האדמו"ר ה"בית אהרן". ביום ראשון הלך לבקר את קרוב משפחתו, הגאון רבי שמואל אביגדור. שאל אותו בבדיחות: 'מה יהיה עליכם בעולם האמות, הלא החסידים יסרבו להכנס את מר למסיבתם כי גאון הוא, והמתנגדים יסרבו גם כן כי חסיד הוא...'. השיבו רבי מאיר: "אל דאגה, יהיו שם עוד הרבה אנשים כמוני ויערכו לפנינו שולחן בפני עצמו!" (דרש אב')

ברכות על כל קוראי העלון

מ"אם בחקותי" עד "קוממיות" יש את כל האותיות חוץ מס' ה', כי אין שטן ולא אף וקצף וגנף ואנף בברכות אלו! (וקו ב"יתן לך" - בעל השורים כ"ו ס')